

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

22–23 жовтня 2020 року

II частина

TIME OF ART EDUCATION
COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE
ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, доцент (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвєєва О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У II частині збірника статей представлені матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття».. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (22-23 жовтня, 2020) / заг. ред.В.В. Фомін– Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-П. 169 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

Лариса Давидович

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди,
факультет мистецтв,
доцент кафедри вокальної культури
і сценічної майстерності вчителя*

ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті характеризуються головні наукові підходи щодо професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтв: *контекстного, особистісно-центрированого, діяльнісного, культурологічного, технологічного та ін. Аналізується їх зміст і спрямованість.*

Ключові слова: *Наукові підходи, професійна підготовка, комплекси принципів, педагогічна діяльність.*

Annotation: *The article characterizes the main scientific approaches to the training of future art teachers: contextual, personality-centered, activity, cultural, technological, etc... Analyzes their content and direction.*

Keywords: *Scientific approaches, professional training, sets of principles, pedagogical activity.*

Постановка проблеми та її актуальність. Навчально-виховний процес є засобом професійної підготовки майбутнього фахівця, тому виступає як форма організації діяльності вищих закладів освіти, як система впливу на студентів, під час якого здійснюється їх підготовка до майбутньої педагогічної діяльності, процес, в якому реалізуються завдання і досягається мета професійного становлення студентів. Сучасна педагогіка переглядає свої вимоги до змісту професійної підготовки. Завдання освіти, як підкреслює І. Якиманська, полягає у створенні сприятливих умов для розвитку кожної особистості, формуванні її пізнавальної активності, творчому осмисленні і перетворенні дійсності. [3, с. 186].

Актуальність більш детального розроблення змісту, форм і методів освоєння наукових підходів щодо підготовки вчителя мистецтв, визначили мету нашої статті: зробити аналіз головних наукових та науково-методологічних

підходів до професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтва задля вирішення проблем щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу факультету мистецтв.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У галузі музичної педагогіки проблема професійної підготовки вчителів зайняла належне місце в дослідженнях науковців. Так, розроблено професіограму вчителя музики (Е. Абдуллін, Л. Арчажнікова); висувуються вимоги цілісності професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта (В. Муцмахер, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька та ін.); розглядається проблема педагогічної спрямованості викладання окремих спеціальних дисциплін на факультетах мистецтв (О. Назаров, І. Немикіна та інші.).

Виклад основного матеріалу. Результатом вивчення робіт вище означених авторів визначилось, що забезпечити рівень підготовленості фахівця-музиканта, адекватного до вимог часу, можна за умов створення цілісної навчальної системи, одним з пріоритетних напрямків якої має стати створення реальних можливостей для формування у майбутнього вчителя мистецтва професійної майстерності, специфічних музичних умінь і загально- педагогічних якостей [1, с.170].

Актуальною проблемою вдосконалення вищої музично-педагогічної освіти є забезпечення **професійно-цілісного підходу** до підготовки студентів. На думку Г. Падалки, головною умовою здійснення такого підходу є орієнтація навчально-виховного процесу вищого навчального закладу на потреби майбутньої діяльності студентів у школі. Важливими факторами цілісності фахової підготовки вчителів мистецтв названо єдність естетичного, педагогічного та музичного компонентів навчання і розвитку студентів [4, с.16].

Питання формування творчої особистості, якій властива позитивна професійна мотивація та фахова майстерність, вирішують прихильники **контекстного підходу** у вищій освіті (А. Вербицький, Т. Платонова, В. Кряжевських, Т. Корольова). Названу позицію вчених пояснює необхідність

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

орієнтації студента на майбутню професійну діяльність, виробниче виконання якої є умовою здійснення навчального процесу вищого навчального закладу.

Професійно-цілісний та контекстний підходи, мають багато спільного у формах, методах, засобах досягнення цілей професійно-фахової підготовки та є базовими для впровадження в життя ідей оновлення музично-педагогічної освіти. Згідно універсального принципу природовідповідності, сутність якого полягає у розкритті потенціалу кожної людини у природних для неї умовах, все більше прибічників набуває актуальний сьогодні **синергетичний підхід**. Розгляд проблем професійно-педагогічної підготовки з позицій синергетичного підходу (І.Добронравов, А. Євдонюк, О. Князева, С. Курдюмов, Л. Масол, А. Пригожин) полягає в тому, що він орієнтує на продуктивне використання якостей, властивих як самому педагогічному процесу, так і його суб'єктам (відкритість, здатність до постійних змін, потяг до педагогічної творчості). За Т. Бодровою, суттєвим є те, що у синергетичному процесі недоліки, невикористані можливості є природним й обов'язковим компонентом, а внутрішні суперечності розглядаються як імпульси подальшого руху до вдосконалення [2, с.220].

Особистісно-центрований підхід найбільш близький до концепцій сучасної педагогічної науки щодо саморозвитку особистості (Е. Гусинський, Л. Кулікова та ін.). Концепції особистісно-орієнтованої освіти, які є похідними від особистісно-центрированого підходу, достатньо розроблені у педагогіці [4,с.17], що, в свою чергу, допомагає розумінню його головних положень. У контексті нашого дослідження особистісно-центрований підхід передбачає надання допомоги студенту в усвідомленні себе особистістю, виявленні та розкритті своїх здібностей, в здійсненні особистісно-значущих та суспільно прийнятних функцій емоційного самовиявлення.

Ми вважаємо за потрібне детальніше розглянути наступні принципи **особистісно-центрованого** підходу: проблемності, прийняття та підтримки, індивідуалізації, діалогічності.

Принцип проблемності орієнтований на створення особливих, внутрішньо-особистісних протиріч, основою яких є проблемні ситуації (усвідомлення задуму

композитора, виявлення ідеї музичного твору, розуміння значення музичних засобів).

Принцип прийняття та підтримки спрямований на створення середовища, у якому б панував для студентської молоді вільний прояв вокально-виконавської діяльності. Вимоги вище означеного принципу – створення ситуацій успіху в освітньому процесі.

Принцип індивідуалізації орієнтований на викладача спроможного діагностувати індивідуально-психологічні особливості студента, стимулюючи процес його самовиявлення.

Принцип діалогічності спрямований на взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Вокально-виконавська діяльність передбачає спілкування, яке ґрунтується на суб'єкт-суб'єктних відносинах: «викладач-студент», «автор-студент», «слухач-студент».

Діяльнісний підхід передбачає спрямування педагогічних впливів стосовно організації ефективної, емоційно-яскравої, багатой вокально-виконавської діяльності студентів. Таким чином, тільки під час індивідуальної діяльності, яка б тривала в атмосфері любові, доброзичливості і довіри, співчуття і поваги студент з бажанням та задоволенням виявляє позитивне емоційне відношення до діяльнісного процесу, засвоює емоційну культуру, формує та вдосконалює особистісні якості [6, с.172].

Розглянемо *принципи діяльнісного підходу*: *принцип самостійної діяльності* - студент отримує знання не у готовому вигляді, а здобуває їх сам; *принцип безперервності у формуванні* вокально-виконавської діяльності й вокально-виконавської компетентності – спадкоємність між усіма етапами навчання на рівні цілей, задач, змісту, технологій навчання; *принцип цілісного подання твору* – формування у студентів загального, цілісного зображення твору вокального мистецтва, яке організує вокально-виконавську діяльність; *принцип творчості* – максимальна орієнтація на розвиток творчості у музичній діяльності студентів.

Культурологічний підхід обумовлений об'єктивним зв'язком людини з

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

культурою як системою цінностей. Особистість містить у собі частину культури. Вона не тільки розвивається на основі засвоєної їм культурної спадщини, а ще стає митцем нових елементів культури. У зв'язку з цим опанування **культурної спадщини**, як системи цінностей, є, по-перше, розвитком самої людини, по-друге, становленням її як творчої особистості [2, с.221]. Основу культурологічного підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтва складає система принципів. На основі аналізу наукових робіт ми обрали наступні принципи: принцип «діалога культур», як засіб одночасного пізнання музичного твору та музичної культури; принцип культуровідповідності, який потребує збереження та примноження різноманітних культурних цінностей, норм, зразків музично-виконавської діяльності; принцип конструктивізму, який стверджує: «реальність створюється, а не існує сама по собі» (Дж. Брунер); принцип міжпредметної інтеграції передбачає засвоєння змісту музичних творів у тісному зв'язку з історією, живописом, культурою обраного музичного твору, у зв'язку з блоком культурологічних та гуманітарних дисциплін; принцип інструменталізму, розглядає навчання, вокально-виконавську діяльність, як засіб культури, який сприяє розвитку та позитивним змінам суб'єкта діяльності (Дж. Брунер).

Технологічний підхід представлений у роботах закордонних (Б. Блум, Д. Брунер, В. Коскареллі) та вітчизняних дослідників (П. Беспалько, П. Гальперин, М. Кларин, Г. Селевко, П. Тализіна), досить важливий стосовно нашого дослідження тим, що є не тільки методом наукового пізнання, скільки практичним підходом до цілісного будування процесу, який досліджується. Технологічний підхід виглядає як інструмент наукового проектування процесу, його планомірного та послідовного втілення на практиці з контролюючими заходами отриманих результатів, а також точного відтворення успішних педагогічних дій.

Щодо цілей нашого дослідження, особливе значення мають положення даного підходу, котрі підкреслені та систематизовані І. Ісаєвим, В. Сластеніним, А. Міщенко, Б. Шияновим: модель розробляється під конкретний задум, в її основі знаходиться авторська теоретико-методологічна позиція; технологічний ланцюг педагогічних дій будується у відповідності з цільовими

установками, які мають форму конкретного очікуваного результату; педагогічна модель створюється на основі **діяльнісного підходу** з урахуванням принципів *індивідуалізації та диференціації*, оптимальної реалізації людських і матеріально-технічних можливостей; елементи педагогічної моделі повинні, з одного боку, бути відтворювальними, з другого – гарантувати досягнення запланованих результатів усіма суб'єктами; органічна частина педагогічної моделі – діагностувальні процедури, які містять критерії, показники та інструменти вимірювання результатів діяльності. Вище означені положення **технологічного підходу** дозволили нам обрати *принцип ідентичності та самооцінки*.

Висновки. Отже, вище означені принципи професійно-цілісного, контекстного, синергетичного, особистісно-центрованого, діяльнісного, культурологічного й технологічного підходів виступають в якості наукового забезпечення моделі підготовки майбутнього вчителя мистецтва до реалізації вокально-педагогічної спадщини М. Глінки у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Арчажникова Л.Г. Совершенствование процесса профессиональной подготовки учителя музыки в условиях высшего педагогического образования: Сб. науч. тр. /Л.Г.Арчажникова (отв.ред.); М.:МГЗПИ, 1982 . 170с.
2. Бодрова Т.О. Підготовка майбутніх учителів музики до використання української музично-педагогічної спадщини у професійній діяльності: Дис ... канд.. пед. наук: 13.00.04./ Київ, 2006. 219-221 с.
3. Мостова І.В. Формування педагогічно-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04./ Полтава, 1998. 186с.
4. Рудницька О.П. Творча діяльність учителя і рефлексія // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Збірник наук.праць / Ред.кол.: Гузій та ін. К., УДПУ, 1997. С.14—17.
5. Сластенин В.А. Учитель в инновационных образовательных процессах // Известия РАО. 2000. - №3. С.73-79.
6. Стасько Г.Є. Вокальна підготовка майбутнього вчителя музики як основа удосконалення педагогічної майстерності: Дис. .. канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1995. 192 с.

ЗМІСТ

**I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ
ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ
МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

Аліна Карпенко

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛПРИЗМ»: КОЛО ОСНОВНИХ
ТЕРМІНІВ 3

Лариса Давидович

ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА..... 8

Марина Ткаченко

Аліна Карпенко

ЛПРИЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ТРАДИЦІЇ ЯК МЕНТАЛЬНА
ОЗНАКА..... 14

Альона Лекарьова

ВЕРСТКА КНИГИ У ПОЛІГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ 19

Діана Дегтяр

ГЛОБАЛІЗМ ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО, ЇХ РОЛЬ У
СФЕРІ РОЗВИТКУ ДИЗАЙН ІНДУСТРІЇ 24

Владислава Гаврутенко

ШРИФТ ЯК ОБ'ЄКТ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ 30

**II СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І
ЗА КОРДОНОМ**

Валентина Кузьмічова

Богдан Нехайчук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ В ЦЕНТРІ
УДОСКОНАЛЕННЯ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ОПЕРНИХ СПІВАКІВ
ПРИ МІЛАНСЬКОМУ ОПЕРНОМУ ТЕАТРІ «LASCALA» 35

Анастасія Сенютіч

МОДА 50-ТИХ РОКІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МОДУ СУЧАСНОСТІ..... 41